

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра іноземних мов

ЛАТИНСЬКА МОВА

та основи медичної термінології

Навчальний посібник

*для студентів 1 і 2 курсів медичного та
стоматологічного факультетів*

Одеса – 2020

Нетребчук Л.М., Самойленко Т.О., Копіца Є.П., Толкачова Н.Д.
Латинська мова та медична термінологія: Навчальний посібник для студентів I і II курсів медичного та стоматологічного факультетів – Одеса : ОНМедУ, 2020. – 192 с.

Навчальний посібник тематично складається з трьох розділів: «Анатомічна термінологія», «Клінічна термінологія» та «Фармацевтична термінологія». Граматика латинської мови подана в обсязі, необхідному для грамотного використання медичної термінології на практиці.

Для студентів медичних та стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів.

©Л.М.Нетребчук, Т.О.Самойленко,
Є.П.Копіца, Н.Д.Толкачова, 2020

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник відповідає чинній програмі з латинської мови для студентів спеціальності 222 «Медицина» та спеціальності 221 «Стоматологія» з урахуванням сучасних вимог відповідно до дескрипторів Національної рамки кваліфікацій у «Матриці компетентностей».

Вивчення латинської мови у вищому медичному навчальному закладі має практичну спрямованість. Це термінологічний курс, мета якого – вироблення навичок грамотного використання медичної термінології у практичній діяльності майбутніми медичними фахівцями. Граматика латинської мови вивчається у мінімальному обсязі, необхідному для досягнення поставленої мети.

Посібник тематично складається з трьох розділів: «Анатомічна термінологія», «Клінічна термінологія» та «Фармацевтична термінологія». Навчальний матеріал розділено на тематичні блоки, які складаються з теоретичного матеріалу, контрольних питань, системи вправ для формування вмінь і навичок та лексичного мінімуму. Навчальний посібник містить латинсько-український та українсько-латинський словники, список літератури. У додатках подано клятву Гіппократа, крилаті вислови та гімн студентів “*Gaudeamus*” з перекладом на українську мову.

Зміст

Вступ	7
Розділ І. Анатомічна термінологія	
<i>Тематичний блок 1</i>	
Тема 1. Латинський алфавіт. Вимова голосних і приголосних. Дифтонги та диграфи. Буквосполучення	10
Тема 2. Довгота та короткість голосних. Наголос. Особливості наголосу у словах грецького походження	15
Тема 3. Іменник. Граматичні категорії іменника. Словникова форма. Визначення основи та роду. Відміни іменників. Структура анатомо-гістологічних термінів. Види означень. Неузгоджене означення.....	18
Тема 4. Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Дві групи прикметників. Відмінювання прикметників. Алгоритм узгодження прикметника з іменником.....	24
Тема 5. Морфологічна і синтаксична структура дво- і багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.....	28
Тема 6. Ступені порівняння прикметників. Прикметники вищого ступеню. Ступені порівняння, утворені від різних основ. Неповні ступені порівняння. Відмінювання прикметників у вищому ступені. Узгодження прикметників вищого ступеню з іменниками.....	30
Тема 7. Найвищий ступінь прикметників. Узгодження прикметників найвищого ступеня з іменниками.	34
Тема 8. Іменники I-II відмін. Систематизація вивчення тематичного блоку 1.....	38
<i>Тематичний блок 2</i>	
Тема 9. Jusjurandum. Іменники III відміни. Типи відмінювання іменників III відміни. Характерні ознаки іменників чоловічого роду. Винятки з правила про рід. Назви м'язів.....	41
Тема 10. Іменники III відміни жіночого роду. Винятки з правила про рід. Суфікси іменників жіночого роду.....	45
Тема 11. Іменники III відміни середнього роду. Винятки з правила про рід. Узгодження прикметників з іменниками середнього роду.....	48
Тема 12. Вивчення іменників IV-V відміни. Систематизація вивчення тематичного блоку 2	51
<i>Тематичний блок 3</i>	
Тема 13. Називний відмінок множини іменників та прикметників.....	54
Тема 14. Родовий відмінок множини іменників та прикметників.....	58
Тема 15. Називний та родовий відмінки множини іменників та прикметників III відміни.....	59
Тема 16. Переклад анатомічних термінів в однині та множині. Систематизація вивчення тематичного блоку 3.....	62

Розділ II. Клінічна термінологія

Тематичний блок 4

Тема 17. Афоризми. Терміноутворення. Суфіксація. Частотні латинські та грецькі суфікси іменників і прикметників.....	66
Тема 18. Структура клінічних термінів. Греко-латинські дублетні позначення органів, частин тіла.....	72
Тема 19. Греко-латинські дублетні позначення органів, тканин; терміноелементи, що означають патологічні відхилення органів, види оперативних втручань. Суфікси-osis, -iasis, -ismus, -itis, -oma в клінічній термінології.....	76
Тема 20. Утворення клінічних термінів за допомогою префіксів. Частотні грецько-латинські префікси.....	81
Тема 21. Греко-латинські дублетні позначення органів, частин тіла, тканини, секретів, статі, віку.....	85
Тема 22. Терміноелементи, які означають різні фізичні якості, відношення та інші ознаки.....	91
Тема 23. Сталі вирази, що вживаються в клінічній термінології. Зразки оформлення діагнозів.....	94
Тема 24. Переклад діагнозів основних розділів медицини: терапія, хірургія, нервові хвороби та інші.....	98
Тема 25. Систематизація вивчення тематичного блоку 4.....	100

Розділ III. Фармацевтична термінологія

Тематичний блок 5

Тема 26. Gaudeamus. Номенклатура лікарських засобів. Лікарські форми. Структура фармацевтичного терміна.....	102
Тема 27. Дієслово. Граматичні категорії. Наказовий та умовний спосіб. Основні рецептурні формулювання. Дієслово “fio, fieri”.....	108
Тема 28. Знахідний та орудний відмінки. Прийменник. Прийменники у стандартних рецептурних виразах.....	114
Тема 29. Структура рецепта. Правила оформлення латинської частини рецепта. Вживання Accusativus при виписуванні таблеток, супозиторій та плівок.....	117
Тема 30. Назви хімічних елементів, оксидів, кислот.....	124
Тема 31. Назви солей.....	129
Тема 32. Найважливіші рецептурні скорочення. Виписування рецептів. Скорочення в рецептах.....	135
Тема 33. Систематизація вивчення тематичного блоку 5.....	142
Тема 34. Підготовка до диф. заліку. Узагальнення вивчення медичної термінології.....	143

<i>Матеріал для самостійного вивчення:</i>	
Тема 1. Дійсний спосіб дієслова (indicativus). Дієслово «esse». Переклад речень.....	145
Тема 2. Прислівники, які вживаються в медичній практиці та рецептурі. Латинські займенники та числівники.....	147
<i>Додаток 1.</i> Таблиця закінчень іменників та прикметників у називному і родовому відмінках однини та множини.....	151
<i>Додаток 2.</i> Таблиця відмінкових закінчень I-V відмін.....	152
<i>Додаток 3.</i> Клятва Гіппократа - <i>Jusjurandum</i>	153
<i>Додаток 4.</i> Студентський гімн - <i>Gaudeamus</i>	155
<i>Додаток 5.</i> Афоризми – крилаті латинські вислови.....	156
ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК.....	160
УКРАЇНСЬКО-ЛАТИНСЬКИЙ СЛОВНИК.....	180
Список літератури.....	191

ВСТУП

Латинська мова належить до індоєвропейської групи мов. Названа на честь невеликої провінції Лацій, розташованої у центральній частині Італії. Найдавніші пам'ятки про латинську мову належать до VI ст. до н.е. Літературна латинська мова формується у III ст. до н.е. у період стрімкого росту могутності Риму. Це дало сильний поштовх до пишного розквіту літератури і мови римлян, архітектури, скульптури та багатьох наук.

На класичний період припадає діяльність видатних поетів і прозаїків, які створили латинську літературну мову. Найвизначнішими представниками класичного «золотого» періоду латини є Марк Туллій Цицерон (106 – 43 р. до н.е.), Гай Юлій Цезар (100 – 44 р. до н.е.), Квінт Горацій Флакк (65 – 8 р. до н.е.) та ін. Вони створили загальноприйнятий канон прозаїчної та поетичної мови.

Жива латинська мова функціонувала до часів занепаду Римської імперії. Внаслідок діалектного поділу виникли дочірні романські мови, а саме португальська, іспанська, французька, італійська (найближча до латинської мови), румунська, молдавська та ін.

Особливого значення в історії латинської літературної мови набула епоха Відродження (XIV – XVI ст.), представники якої прагнули якомога точніше відновити мовні й стилістичні форми літератури античного Риму. До XVIII ст. латинська мова залишалась мовою дипломатії, політології, важливим засобом міжнародного культурного і наукового спілкування. Іншої літературної мови у середні віки не було.

Латинською мовою було складено важливі політичні документи. Латинською мовою писали свої твори голландський філософ Спіноза (XVII ст.), англійський учений І. Ньютон (XVII – XVIII ст.), російський учений М.В.Ломоносов (XVIII ст.), польський астроном М.Коперник (XV – XVI ст.), французький фізик, філолог, фізіолог Р. Декард (XVII ст.), гуманіст епохи Відродження, англійський філософ Френсіс Бекон (XVI – XVII ст.), філософ і поет Григорій Сковорода (XVIII – XIX ст.). Відомий хірург М.І. Пирогов написав свою докторську дисертацію і захищав її латинською мовою, латиною він також написав свій класичний твір з топографічної анатомії і оперативної хірургії. Вчені різних країн продовжували писати латинською мовою свої наукові праці до XIX ст. Богдан Хмельницький листувався з іноземцями латинською мовою, Іван Мазепа писав листи шведському королю Карлу XII винятково латинською мовою.

Латинська та старогрецька мови були обов'язковими і чи не основними дисциплінами в навчальних закладах багатьох країн світу.

Латинська мова не втратила свого значення й сьогодні. Лексичними запозиченнями чи словотворчими елементами з грецької та латинської мов рясніє кожна мова, в тому числі й українська: календар, конспект, професор, доцент, асистент, лекція, лаборант, аудиторія, гербарій, операція, лектор, література, семінар, екзамен, консиліум, конверсія та ін. У наші дні грецька і латинська мови є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з

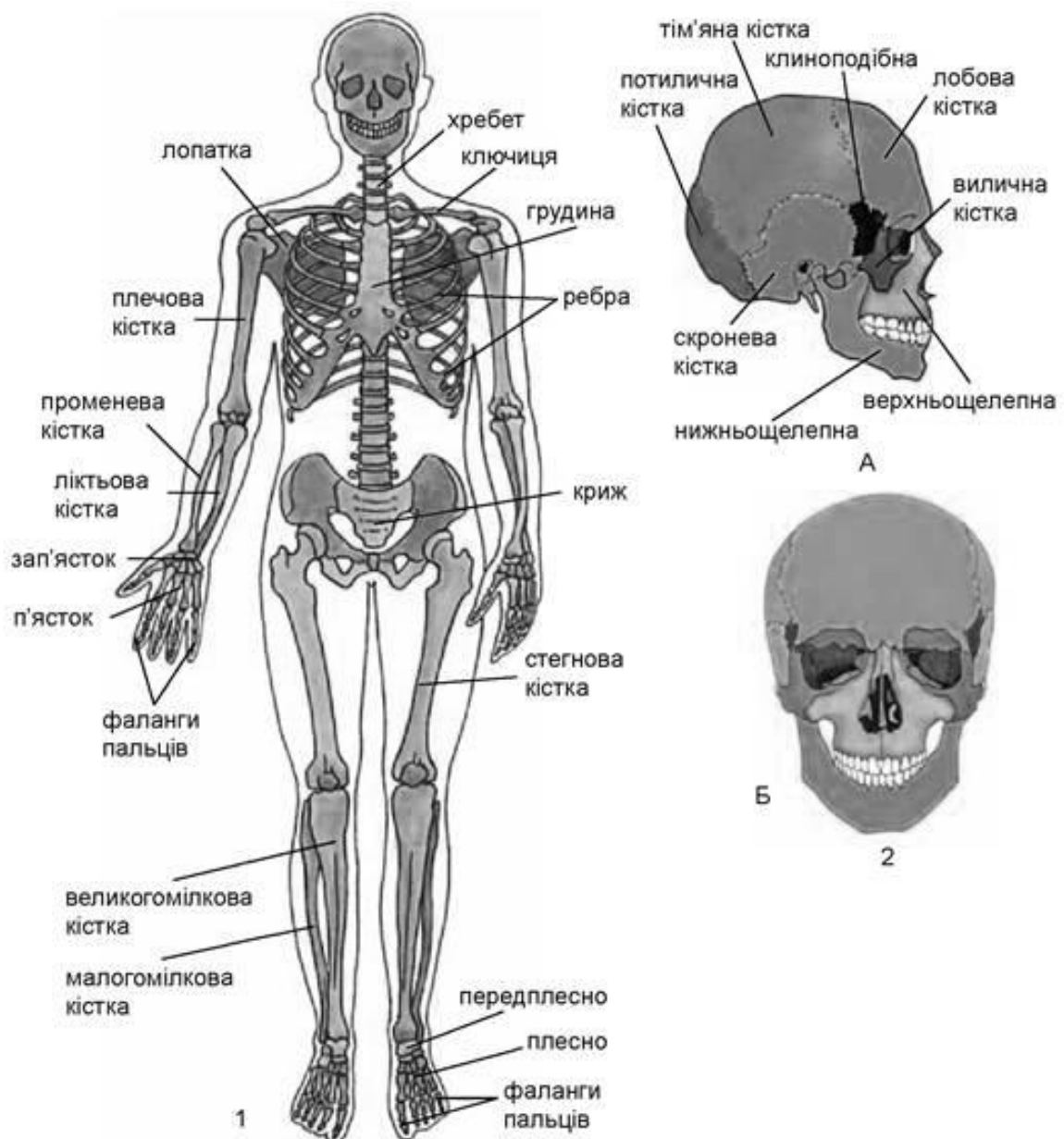
невичерпного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен препарат має міжнародну латинську назву.

Таким чином, можна стверджувати, що медична освіта неможлива без знання основ розгалуженої термінології, яка продовжує свій подальший розвиток. Латинська мова, як і старогрецька, продовжують жити і розвиватись у назвах термінів, насамперед медичних.

Під час вивчення грецько-латинських назв не можна обійти культурознавчі аспекти. Мудрість античних народів, спостережливість, аналіз життєвого досвіду втілені у безмежній фразеологічній скарбниці – висловах відомих людей і безіменних авторів. Доречний латинський вислів, загальномовний чи професійний, прикрасить мову, виступ, твір, зробить його образним, переконливим, а сам автор виявить ерудицію, загальну і фахову освіченість. Саме тут доречно навести вислів видатного римського оратора і письменника Цицерона: «*Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe est nescire*», що означає «Не так почесно знати латину, як ганебно не знати її».

Розділ I

АНАТОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

**Тема 1: Латинський алфавіт. Вимова голосних і приголосних.
Дифтонги та диграфи. Буквосполучення**

У латинському алфавіті є 25 букв:

<i>Друк</i>	<i>Назва</i>	<i>Вимова</i>
A, a	а	а atrium (атріум - передсердя)
B, b	бе	б bilis (біліс - жовч)
C, c	це	ц cellula (целюля-клітина) к caput (капут - голова)
D, d	де	д derma (дерма - шкіра)
E, e	е	е pes (пес - нога)
F, f	еф	ф fovea (фовеа – ямка)
G, g	ге	г gaster (гастер - шлунок)
H, h	га	г (гортанне) habitus (габітус- вигляд)
I, i	и	і intestinum (інтестіnum - кишка)
J, j	йот	й major (майор - великий)
K, k	ка	к kalium (каліум - калій)
L, l	ель	ль labium (лябіум - губа)
M, m	ем	м mamma (мамма - молочна залоза)
N, n	ен	н nasus (назус - ніс)
O, o	о	о oculus (окулюс - око)
P, p	пе	п palatum (палятум - піднебіння)
Q, q	ку	к aqua (аква - вода)
R, r	ер	р ramus (рамус - гілка)
S, s	ес	с sinister (сіністер - лівий) з necrosis (некрозис - змертвіння)
T, t	те	т tibia (тібіа – велика гомілка)
U, u	у	у uvula (увуля - язичок)
V, v	ве	в valetudo (валетудо - здоров`я)
X, x	ікс	кс radix (радікс - корінь) кз exitus (екзітус - кінець)
Y, y	іпсилон, ігрек	і tympanicus (тімпанікус - барабанний)
Z, z	зета	з zygotia (зігома - вилиця) ц Zincum (цинкум - цинк)

Звуки у латинській мові розподіляються на

голосні: а, е, о, у, і, у

приголосні: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z.

Вимова голосних звуків		
<i>Буква</i>	<i>Вимова</i>	<i>Приклад</i>
А	[a]	axis (аксіс) - 2-й шийний хребець
Е	[e]	vertebra (вертебра) - хребець
О	[o]	os (ос) - кістка

U	[y]	tumor (тумор) - пухлина
I	[i] [й] у середині слова між голосними, на початку слова перед голосною	tinctura (тінктура) - настоянка ieiunum (йєюnum) - порожниста кишка maior (майор) - великий
Y	[i] у словах грецького походження	tympanum (тімпанум) - барабан
Вимова приголосних звуків:		
C	[ц] перед голосними e, i, y, ae, oe [к] у всіх інших випадках: - перед a, o, u; - перед приголосними; - в кінці слова.	cellula (целюля) - клітина cito (ціто) - швидко caecum (цекум) - сліпа кишка caput (капут) - голова collum (колюм) - шия clavicula (клявікуля) - ключиця lact (ляк) - молоко
H	як українське [г] (наприклад, у слові «гай»)	homo (гомо) - людина haematoma (гематома) - кров`яна пухлина
K	[к] у словах нелатинського походження	Kalium (калій) - калій
L	[ль] вимовляється м`яко	lumbalis (люмбаліс) - поперековий
S	[с] [з] - між голосними, а також між голосними та t, n	sal (саль) - сіль basis (базіс) - основа organismus (організмус) - організм
X	[кс] [кз] між голосними	cortex (кортекс) - кора exitus (екзітус) - кінець
Z	[з] у словах грецького походження [ц] у латинізованих словах	zygoma (зіґома) - вилиця Zincum (цинкум) - цинк

Буквосполучення

<i>Буквосполучення</i>	<i>Вимова</i>	<i>Приклад</i>
Qu	[кв]	squama (сквама) - луска
Ngu	[нгв] перед голосними [нгу] перед приголосними	unguentum (унгвентум) - мазь angulus (ангулюс) - кут
Ti	[ці] перед голосними [ті] перед приголосними, а також перед голосними після s, x	operatio (операціо) - операція tibia (тібіа) - велика гомілка ostium (остіум) - отвір, вічко

Дифтонги

Сполучення двох голосних в одному складі називається дифтонгом.

Буквосполучення	Вимова	Приклад
ae	[e]	diæta (дієта) - дієта
oe	[oe]	oedema (едема) - набряк
eu	[eʏ] (у коротке, звук проміжний між [y] і [v])	pneumonia (пнеумонія) - запалення легень
au	[aʏ] (у коротке)	trauma (траума) – травма

Якщо над *e* ставиться розподільний знак [¨] (наприклад, aë, oë), то таке сполучення голосних не є дифтонгом, і кожна голосна вимовляється окремо: diploë [діпльое] – диплое, губчатка (губчата речовина плоских кісток черепа).

Диграфи

Сполучення двох приголосних називається диграфом.

Буквосполучення	Вимова	Приклад
ch	[x]	concha (конха) – раковина
ph	[f]	pharynx (фарінкс) - глотка
rh	[r]	Rheum (реум) – ревень
th	[t]	therapia (терапія) - лікування

Завдання для самоконтролю:

- Звук «e» передається голосним... та дифтонгом...
- Голосна «i» може вимовлятися як... або...
- Звук «f» у латинській мові може позначатися як... або буквосполученням...
- Сполучення «ngu» перед голосними вимовляється як...
- Приголосна «s» між голосними вимовляється як...
- Сполучення «ti» перед голосною вимовляється як...

ВПРАВИ

1. Прочитайте слова:

Ala - крило, arteria - артерія, lamina - пластинка, abdomen - живіт, fovea - ямка, fibula - маломілкова кістка, femur - стегно, regio - область, inferior - нижній, gingiva - ясна, ulna – ліктьова кістка, hepax – печінка, corpus - тіло, occiput - потилиця.

2. Прочитайте, поясніть вимову звука «c»:

Caput - голова, cerebrum - головний мозок, caecum - сліпа кишка, cavum - порожнина, cellula - клітина, lac - молоко, cranium - череп, collum - шия, canalis - канал, capitulum- головка, costa - ребро, arcus - дуга, cystis – сечовий

міхур, **bucca** - щока, **skeleton (skeleton)** - скелет, **соссух** - куприк, **columna** - стовп, **cervicalis** - шийний.

3. Поясніть вимову «i»:

Inferior - нижній, **index** - вказівний палець, **incisura** - вирізка, **junctura** - сполучення, **jugularis** - яремний, **internus** - внутрішній, **intestinum** - кишка, **major** - великий, **facies** - поверхня.

4. Прочитайте слова, зверніть увагу на вимову «s», «ss»:

Sapiens - мудрий, **spongiosus** - губчастий, **dens** - зуб, **organismus** - організм, **fossa** - ямка, **fissura** - щілина, **basis** - основа, **mucosus** - слизовий, **oculus** - око, **nasus** - ніс, **osseus** - кістковий, **ossiculum** - кісточка, **sclerosis** - склероз.

5. Прочитайте слова, зверніть увагу на вимову «x», «z»:

Mixtura - мікстура, **cortex** - кора, **extractum** - витяжка, **zygomatikus** - виличний, **axis** - ость, **externus** - зовнішній, **maxillaris** - верхньощелепний, **index** - вказівний палець, **larynx** - гортань, **dexter** - правий, **radix** - корінь, **maxilla** - верхня щелепа, **zygoma** - вилиця, **zoologia** - зоологія.

6. Прочитайте слова, зверніть увагу на вимову дифтонгів:

Aegrotus - хворий, **costae** - ребра, **oesophagus** - стравохід, **auris** - вухо, **pleura** - плевра, **aër** - повітря, **urogœticus** - січоутворюючий, **oedema** - набряк, **Eucalyptus** - евкаліпт, **paediater** - педіатр, **Алоє** - алое, **pneumonia** - запалення легень, **neurosis** - невроз.

7. Поясніть вимову «qu», «ngu»:

Squama - луска, **liquor** - рідина, **quartus** - четверть, **quadratus** - квадратний, **lingua** - язик, **unguis** - ніготь, **sanguis** - кров, **lingula** - язичок, **sanguifer** - кровоносний, **quinque** - п'ять.

8. Прочитайте, поясніть вимову «ti»:

Substantia - речовина, **mixtio** - змішування, **ostium** - отвір, **function** - функція, **tibia** - велика гомілка, **operatio** - операція, **adductio** - приведення, **abductio** - відведення, **periodontium** - окістя, **supinatio** - повертання долоні вгору, **articulatio** - суглоб, **eminentia** - узвиштя, **distantia** - дистанція, **spatium** - простір, **masticatio** - жування.

9. Прочитайте:

Nucha, **thyroideus**, **thorax**, **oesophagus**, **synchondrosis**, **encephalon**, **sanguis**, **injectio**, **schizophrenia**, **neuritis**, **aqua**, **sphincter**, **lymphaticus**, **linea nuchae superior**, **tuberculum pharyngeum**, **fossa hypophysialis**, **labyrinthus ethmoidalis**, **kyphosis**, **hemispherium**, **sectiones hypothalami**, **splanchnologia**, **sphincter**, **bronchus**, **ductus choledochus**, **os scaphoideum**, **phalanges**, **symphysis**, **isthmus**, **truncus brachicephalicus**, **arteria ophthalmica**, **vena saphena**, **nodus lymphaticus**, **ductus thoracicus**, **spinothalamicus**, **rhinencephalon**, **pars sympathica**, **cavum subarachnoidale**, **os ischii**, **incisura ischiadica major**, **aquaeductus mesencephali**.

10. Напишіть терміни латинськими буквами:

Зразок : аер - аër

Дієта, діспное, евкаліптус, плевра, ос, фіброза, квантус, сангвіс, артікуляціо, мукозус, максілля, кауда, дентес, тензор, ріненцефальон, ваза, діафрагматікус, субкутанеус, квадріцепс, апекс, коміссура, плексус, скелетон, ос коксе, капітулюм, диспепсія, нервус, акустікус, целля.

Лексичний мінімум

Іменники:

atlas	атлант, 1шийний хребець
axis	вісь, 2-й шийний (осьовий) хребець
caput	голова
cerebrum	мозок
collum	шия
columna	стовп
corpus	тіло
cranium	череп
dorsum	спина
encephalon	головний мозок
homo	людина
os	кістка
skeleton (skeleton)	скелет
substantia	речовина
thorax	грудна клітка
truncus	стовп
vertebra	хребець

Прикметники:

dexter	правий
distalis	дистальний
dorsalis	спинний
externus	зовнішній
horizontalis	горизонтальний
internus	внутрішній
lateralis	боковий
major	великий
medialis	присередній, медіальний
medianus	серединний
medius	середній
minor	малий
profundus	глибокий
proximalis	проксимальний (ближчий до тулуба)
sinister	лівий
superficialis	поверхневий
ventralis	черевний, вентральний, передній

Scientia potentia est. - Знання – сила.

Френсис Бекон (1561 – 1626) –
англійський філософ, історик, політик,
засновник емпіризму.

суглобовий – articulāris, e
судина – vas, vasis *n*
судинний – vasculāris, e
сульфат – sulfas, ātis *m*
сульфіт – sulfis, ītis *m*
суміш – mixtio, ōnis *f*
сумка – bursa, ae *f*
сумнівний – dubius, a, um
сухий – siccus, a, um
сухожилок – tendo, ĩnis *m*

Т

таблетка – tabuletta, ae *f*
такий – talis, e
танін – Tanninum, i *n*
твердий – durus, a, um
темний – fuscus, a, um; obscurus, a, um
теофілін – Theophyllinum, i *n*
терапія, лікування – therapia, ae *f*
терти, розтирати – tero, ěre 3
тетрациклін – Tetracyclinum, i *n*
тил, спина – dorsum, i *n*
тильний – dorsālis, e
тиф – typhus, i *m*
тифозний – typhosus, a, um
тіло – corpus, ōris *n*
тільце – corpusculum, i *n*
тканина (*анат., гіст.*) – textus, us *m*
товкти – contundo, ěre 3
товстий – crassus, a, um
товчений – contusus, a, um
токсичний – toxicus, a, um
трава – herba, ae *f*
травматичний – traumaticus, a, um
травний – digestorius, a, um (*apparātus*)
травний – digestorius, a, um; alimentarius, a, um
тремтіння – tremor, ōris *m*
третій – tertius, a, um
тремтливий – tremens, ntis
три – tres, tria
триголовий – triceps, cipītis
тригранний – triquētrus, a, um
трикольниковий – tricōlor, ōris
трикутний – triangulāris, e
трикутник – trigōnum, i *n*
тримач – retinaculum, i *n*
тресторонній – trilatērus, a, um
тричастковий – trilobātus, a, um
трійчастий – trigemīnus, a, um; trigeminālis, e
трубний – tubarius, a, um
трубочка – tubūlus, i *m*
трупна пляма – livor (*ōris m*) mortis
трупний – cadaverīnus, a, um
туберкульоз – tuberculōsis, is *f*
туберкульозний – tuberculōsus, a, um
тяжкий, важкий – gravis, e; difficīlis, e

У

у, в – in (*з Acc. – куди? Abl. – де?*)
у чистому вигляді – per se
уважно – attente
увесь – omnis, e
укушений – morsus, a, um
ускладнений – complicātus, a, um
утворювати – formo, āre 1
утворюватися – fio, fiēri
уявний, несправжній – spurius, a, um

Ф

фаза – phasis, is *f*
фаланга – phalanx, ngis *f*
фармацевтичний – pharmaceuticus, a, um
фасція – fascia, ae *f*
фіброма – fibrōma, ātis *n*
фільтрувати – filtro, āre 1
флакон – flacon, ōnis *f*; lagēna, ae *f*
фолікулярний – folliculāris, e
форма – forma, ae *f*
фосфат – phosphas, ātis *m*
функціональний – functionālis, e
функція – functio, ōnis *f*

Х

харчовий – alimentarius, a, um
хвилина – minūta, ae *f*
хвора – aegrōta, ae *f*
хворий – aegrōtus, a, um
хвороба – morbus, i *m*
хід, прохід – meātus, us *m*
хірург – chirurgus, i *m*
хірургічний – chirurgicus, a, um
хлороформ – Chloroformium, i *n*
холодний – frigīdus, a, um
хореїчний – choreicus, a, um
хребтовий – vertebrālis, e
хребцевий – vertebrālis, e
хронічний, затяжний – chronicus, a, um
хрящ – cartilāgo, ĩnis *f*
хрящовий – cartilagineus, a, um

Ц

центр – centrum, i *n*
центральний – centrālis, e
цинга – scorbūtus, i *m*
цинк – Zincum, i *n*
циротичний – cirrhoticus, a, um
цитоплазматичний – cytoplasmaticus, a, um
цілковитий – absolutus, a, um
цукор – Saccharum, i *n*

Ч

час – tempus, ōris *n*
частина – pars, partis *f*
частка – lobus, i *m*
часто – saepe
чепець – omentum, i *n*

чепцевий – omentālis, e
червоний – ruber, bra, brum
черв'як – vermis, is *m*
черевна водянка – ascītes, ae *m*
черевний – abdominālis, e
черевце – venter, tris *m*
через – per (з *Acc.*)
череп – cranium, i *n*
числений – multus, a, um
число, кількість – numērus, i *m*
чистий – purus, a, um
чоловічий – masculīnus, a, um
чорний – niger, gra, grum
чужий, сторонній – aliēnus, a, um
чутливий – sensibilis, e

Ш

шар, верства – stratum, i *n*; (*анат.*) tela, ae *f*
швидко – cito
шов – (*між кістками*) sutūra, ae *f*; (*між сухожилками і м'язами, лінія зрощення двох половин органа або частин тіла*)raphe,es *f*
шийка – cervix, īcis *f*; collum, i *n*
шишка – strobīlus, i *m*
шия – collum, i *n*; cervix, īcis *f* (*нижня частина, карк*)
шкірний – cutaneus, a, um
шлунковий – gastrīcus, a, um
шлунково-кишковий – gastro-intestinālis, e
шлунок – gaster, tris *f*
шлуночок – ventricūlus, i *m*
шлях, тракт – tractus, us *m*
шрам, рубець – cicātrix, īcis *f*
штучний – factitius, a, um

Щ

щелепа верхня – maxilla, ae *f*
щелепа нижня – mandibūla, ae *f*
щитовидний – thyroideus, a, um
щілина – fissūra, ae *f*
щілина відхідникова – crena analis або crena ani
щільний – compactus, a, um
щоб – ut (з *conjunct.*)
щока – bucca, ae *f*

Я

ядуха, астма – asthma, ātis *n*
язик – lingua, ae *f*
язичок – lingūla, ae *f*; (*міхура*) uvūla, ae *f*
ямка – fossa, ae *f*; fovea, ae *f*
ячмінь – гостре гнійне запалення залози
хряща повіки – hordeolum, i *n*

Список літератури:

1. Анатомія людини: національний підручник: у 3 т. / В. Г. Черкасов, А. С. Головацький, М. Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 4-те, доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2015. – Том 1. – 363 с. : кольорові іл., табл.
2. Англо-Український ілюстрований медичний словник Дорланда – У 2-х томах – Львів: «НАУТІЛУС», 2002. – 2688 с., 820 іл.
3. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
4. Довідник лікарських засобів / За ред. В. Т. Чумака. – У 2-х томах. – К.: МОРІОН, 2007. – 1216 с.
5. Закалюжний М.Н., Паласюк Г.Б. Латинська мова і основи медичної термінології. – Тернопіль: „Укрмедкнига”, 2004. – 224 с.
6. Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. К., «Богдан», 2008. – 176 с.
7. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium*: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – К. : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
8. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 4-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
9. Латинська мова і основи медичної термінології: підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – К.: Медицина, 2008. – 360 с.
10. Латинська мова та медична термінологія (практикум) / Кісельова О. Г., Лехніцька С. І., Шпинта Г. М. – К.: Книга-плюс, 2016 – 372 с.
11. Латинский язык и основы медицинской терминологии. Под общ. ред. Чернявского М.Н. - М., 2007.- 448 с.
12. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. / За ред. В. Г. Черкасова. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.
13. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І. С., Горчакова Н. О., Казак Л. І. та ін. / Видання 2-ге – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 784 с.
14. Фармацевтична енциклопедія / голова ред. ради та автор передмови В. П. Черних ; Нац. фармац. ун-т України. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Київ : МОРІОН, 2010. — 1632 с., 16 арк. іл.
15. *Human Anatomy: Color Atlas and Textbook*. – USA, 2008. – 429 p.
16. *Medical Language for Modern Health Care* / David M. Allan, Karen D. Lockyer, Michelle A. Buchman. – New York, 2008. – 1123 p.

Для нотаток